

Riksåklagaren

16.1.2020

Dnr 222/27/19

Riksdagen

Ärende: Riksåklagaren ber att riksdagen ger i 30 § 2 mom. i grundlagen avsett samtycke till att riksdagsledamot Juha Mäenpää åtalas på grund av de åsikter han yttrade i riksdagen den 12 juni 2019.

Förundersökningsprotokoll 5500/R/37344/19

Referens:

1. Bakgrund (händelsebeskrivning)

Under riksdagens plenum den 12 juni 2019 kl. 22.27 höll riksdagsledamoten Juha Mäenpää (saf) följande anförande (i översättning):

Ärade talman! Jag blev så uppmuntrad av ledamot Kiljunen att jag vill komma med ännu ett litet inlägg. Tycker ni inte att det är oroväckande att jag blir kontaktad av politiska asylsökande som kommit till vårt land? De är oroad över den okontrollerade invasionen till Finland. Får det inte en att liksom stanna upp och reflektera när en sannfinländare blir kontaktad av en person som kommit hit från Iran och som är oroad över situationen? Jag har ingenting emot att det kommer människor hit från Ryssland. För dem är det lätt att anpassa sig här. Deras religion är mycket lik vår. Eller om det kommer någon från Estland till exempel.

Hösten 2015 kom det asylsökande till Finland från sådana länder som har en annan religion än vi, med flera olika grenar inom religionen, och som inte kan leva tillsammans ens där. Det kom ungefär 32 000 människor till Finland 2015, huvudsakligen från samma religionssamfund, men många av dem tillhör olika grenar inom religionen. Det kommer att leda till problem. Jag ber er titta på dokumentären om arabvåren i Seinäjoki, den kan ses på Rundradion ännu några dagar. Där blir det mycket tydligt när en asylsökande säger att en del av dem kommer hit som turister och andra för att våldta. Jag vet ännu mer om dokumentären men berättar nu bara det som jag säger offentligt här.

Här i regeringsprogrammet finns det en bra skrivning. Det står så här: "Bekämpningen av främmande arter effektiviseras både genom lagstiftning och genom ökad finansiering för förebyggande åtgärder." Tyvärr står det här på fel ställe. Tack.

Mäenpääs inlägg antecknades i riksdagens protokoll PTK 16/2019. Plenum filmades också och kan ses offentligt på internet på riksdagens webbplats.

Med anledning av inlägget gjordes det fyra polisanmälningar till Helsingfors polisinrättning. Polisen registrerade en undersökningsanmälan 5500/R/37344/19 i ärendet och förrättade förundersökning. Efter förundersökningen ansåg polisen att det fanns skäl att misstänka att Mäenpää genom sitt förfarande hade gjort sig skyldig till hets mot folkgrupp, som kriminaliseras i 11 kap. 10 § i strafflagen, och överlämnade saken till åklagaren för åtalsprövning.

Det är fråga om ett brottmål där riksåklagaren med stöd av 24 § 1 mom. i yttrandefrihetslagen beslutar om åtal ska väckas. Eftersom det handlar om en åsikt som en riksdagsledamot yttrat i riksdagen krävs det för att åtal ska kunna väckas och beslut om åtalseftergift enligt prövning ska kunna fattas på en sådan grund som avses i 1 kap. 6 § 2 mom. i lagen om rättegång i brottmål att riksdagen samtyckt till åtgärden med fem sjättedels (5/6) majoritet så som avses i 30 § 2 mom. i grundlagen.

2. Tillämpliga bestämmelser

Strafflagen 11 kap. 10 §

Den som för allmänheten tillgängliggör eller annars bland allmänheten sprider eller för allmänheten tillhandahåller information, åsikter eller andra meddelanden där en grupp hotas, förtalas eller smädas på grund av ras, hudfärg, härstamning, nationellt eller etniskt ursprung, religion eller övertygelse, sexuell läggning eller funktionsnedsättning eller på grunder som är jämförbara med de nämnda grunderna, ska för *hets mot folkgrupp* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Lagen om yttrandefrihet i masskommunikation (460/2003) 24 § 1 mom.

Riksåklagaren beslutar om åtal ska väckas för ett brott som grundar sig på innehållet i ett publicerat meddelande och som hör under allmänt åtal samt för chefredaktörsförseelse i anslutning till ett sådant brott. Riksåklagaren bestämmer då också vem som ska utföra åtalet.

Riksåklagaren

16.1.2020

Dnr 222/27/19

Grundlagen 1 § 2 mom

Finlands konstitution ska trygga människovärdets okränkbarhet och den enskilda människans frihet och rättigheter samt främja rättvisa i samhället.

Grundlagen 6 § 1 och 2 mom

Alla är lika inför lagen.

Ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Grundlagen 12 § 1 mom

Var och en har yttrandefrihet. Till yttrandefriheten hör rätten att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta. Närmare bestämmelser om yttrandefriheten utfärdas genom lag. Bestämmelser om sådana begränsningar i fråga om bildprogram som är nödvändiga för att skydda barn kan utfärdas genom lag.

Grundlagen 30 § 2 mom

En riksdagsledamot får inte åtalas eller berövas sin frihet för åsikter som ledamoten yttrat i riksdagen eller för sitt beteende vid behandlingen av ett ärende, om inte riksdagen samtyckt till åtgärden genom ett beslut som har fattats med minst fem sjättedelar av de avgivna rösterna.

Lagen om rättegång i brottmål 1 kap. 2 §

Åklagaren ska väcka och utföra åtal för brott.

Bestämmelser om förutsättningarna för att väcka åtal finns i 6 § 1 mom. Dessutom iaktas vad som om målsägandens åtalsbegäran och om andra särskilda förutsättningar för att väcka åtal föreskrivs någon annanstans i lag.

Lagen om rättegång i brottmål 1 kap. 6 §

Åklagaren ska väcka åtal för ett misstänkt brott, om åklagaren finner

Rikssåklagaren

16.1.2020

Dnr 222/27/19

- 1) brottet i lag har föreskrivits vara straffbart,
- 2) brottets åtalsrätt inte har preskriberats, och
- 3) det finns sannolika skäl för att den misstänkte är skyldig till brottet.

Även om det finns sannolika skäl till stöd för den misstänktes skuld och de övriga förutsättningarna enligt 1 mom. uppfylls, får åklagaren dock med stöd av 7 eller 8 § eller någon annan motsvarande bestämmelse besluta att inte väcka åtal (åtalseftergift).

Lagen om rättegång i brottmål 1 kap. 6 a §

Åklagaren ska fatta beslut om åtalseftergift, om

- 1) förutsättningarna enligt 6 § 1 mom. för att väcka åtal inte uppfylls,
- 2) åklagaren med stöd av 6 § 2 mom. meddelar åtalseftergift,
- 3) målsäganden inte har framställt åtalsbegäran, eller någon annan i 2 § 2 mom. avsedd särskild förutsättning för att väcka åtal inte uppfylls, och sakens natur kräver ett särskilt beslut.

Ett beslut om åtalseftergift ska motiveras. Av motiveringen ska framgå de omständigheter och bevis samt den bevisvärdering och rättsliga slutledning på vilka beslutet grundar sig.

Lagen om rättegång i brottmål 1 kap. 7 §

Åklagaren får meddela åtalseftergift

- 1) när det misstänkta brottet inte kan väntas medföra ett strängare straff än böter och det misstänkta brottet som helhet bedömt måste anses vara ringa med hänsyn till dess menlighet eller den misstänktes skuld, sådan den misstänktes skuld framgår av det misstänkta brottet, samt
- 2) för ett misstänkt brott vid vilket den som misstänks för det inte hade fyllt 18 år och som inte kan väntas medföra ett strängare straff än böter eller fängelse i högst sex månader, och som snarare kan anses ha berott på oförstånd eller tanklöshet än på likgiltighet för förbud och påbud i lag.

Riksåklagaren

16.1.2020

Dnr 222/27/19

Lagen om rättegång i brottmål 1 kap. 8 §

Kräver ett viktigt allmänt eller enskilt intresse inte något annat, får åklagaren, utöver vad som bestäms i 7 §, besluta om åtalseftergift, om

1) rättegång och straff måste anses oskäligen eller oändamålsenligen med hänsyn till uppnådd förlikning mellan den som misstänks för brott och målsäganden, den misstänktes övriga handlande för att avstyra eller avlägsna verkningarna av sin gärning, den misstänktes personliga förhållanden, gärningens övriga följder för den misstänkte, social- och hälsovårdsåtgärder eller andra omständigheter,

2) det misstänkta brottet inte, enligt vad som föreskrivs om bestämmande av gemensamt straff eller beaktande av tidigare utdömt straff, väsentligt påverkar det totala straffet, eller

3) kostnaderna för en fortsatt behandling av saken skulle stå i uppenbart missförhållande till sakens natur och den förmodade påföljden.

Om två eller flera brott som misstänks ha begåtts av samma person står under åtalsprövning och den misstänkte genom erkännande har främjat utredningen av ett eller flera av de misstänkta brotten, får åklagaren besluta att åtal inte väcks för alla de misstänkta brott som åtalsprövningen gäller. Åtal måste dock alltid väckas, om ett viktigt allmänt eller enskilt intresse kräver det.

3. Motivering

3.1 Straffrättslig bedömning

Smädelse och förtal

Straffbestämmelsen om hets mot folkgrupp fick sitt nuvarande innehåll den 1 juni 2011. Efter den senaste ändringen motsvarar bestämmelsen Europeiska unionens råds rambeslut 2008/913/RIF om bekämpande av vissa former av och uttryck för rasism och främlingsfientlighet enligt strafflagstiftningen och det tilläggsprotokoll till Europarådets konvention om IT-relaterad brottslighet (ETS 189) som medlemsstaterna upprättade den 28 januari 2003.

Kriminaliseringen i 11 kap. 10 § i strafflagen skyddar folkgrupper mot diskriminerande och fientlig propaganda. Bedömningen av huruvida rekvisitet uppfylls görs utifrån yttrandefriheten, å ena sidan, och kravet på icke-diskriminering och människovärdets okränkbarhet å den andra. Diskrimineringsförbudet och principen om människovärdets

Riksåklagaren

16.1.2020

Dnr 222/27/19

okränkbarhet förbjuder handlingar, verksamhet och yttranden som är diskriminerande och riktar sig mot en grupp människor som är skyddade mot diskriminering.

Vid tolkningen av straffbestämmelsen ska man beakta bestämmelsens syfte, det i grundlagen föreskrivna skyddet för yttrandefriheten, de ovannämnda internationella bestämmelserna som är bindande för Finland samt både nationell praxis och Europadomstolens praxis. Missbruk av yttrandefriheten och hatretorik som anstiftar till våld är förbjudna, eftersom de allvarligt kränker de grundläggande värderingarna i Europakonventionen, till vilka hör bland annat tolerans, icke-diskriminering, ömsesidig respekt och erkännande av människovärdet. I det här fallet är det inte fråga om så allvarlig hatretorik att den ska betraktas som missbruk av rättigheter enligt artikel 17 i Europakonventionen, utan bedömningen av om rekvisitet är uppfyllt ska göras utifrån de grunder för inskränkningar i yttrandefriheten som anges i artikel 10.2 i konventionen. Som en sådan grund kommer den allmänna ordningen och säkerheten som nämns i artikeln i fråga.

Yttrandefriheten är till sin natur en grundläggande politisk rättighet, och skyddet för den är starkast inom området för politisk yttrandefrihet. Trots det är det inte tillåtet att kränka människovärdet heller på detta område.

Europadomstolen har i sin rättspraxis rent generellt ansett att politiska tal inte får begränsas utan tvingande skäl. Men Europadomstolen har också påpekat att tolerans och jämlikhet är hörnstenar i demokratin. Enligt domstolen är det därför i en demokrati nödvändigt att bestämma påföljder eller vidta preventiva åtgärder när någon uppviglar till hat som bygger på intolerans. Domstolen anser att hatpropaganda som kan kränka enskilda personer eller grupper inte åtnjuter skydd enligt artikel 10 i konventionen.

Europadomstolen konstaterar i sitt avgörande Feret mot Belgien (16.7.2009) att hatretorik inte heller hör till den så kallade politiska yttrandefriheten. Fallet handlade om att de belgiska rättsmyndigheterna hade vidtagit åtgärder mot en politiker på grund av dennes yttranden om vissa folkgrupper. Europadomstolen kom i sitt avgörande fram till att begränsningen av politikerns yttrandefrihet kunde tillåtas enligt Europakonventionen.

Anmärkningsvärt i fallet är att klaganden Feret var ordförande för ett politiskt parti och även parlamentsledamot vid tidpunkten för handlingen. Enligt skälen för avgörandet ska alla former av rasistisk diskriminering och utlänningshat bekämpas så långt möjligt, också i de fall när ett yttrande inte uppmuntrat till någon viss våldshandling eller annars till en kriminell handling.

Riksåklagaren

Att klaganden var parlamentariker minskade inte hans ansvar. Domstolen ansåg det viktigt att politiker i offentliga yttranden avhåller sig från kommentarer som kan skapa intolerans.

Enligt förarbetena till 11 kap. 10 § i strafflagen (RP 317/2010 rd, s. 40) är det vid tillämpning av bestämmelsen och vid begränsning av straffbarheten viktigt att beakta hur bestämmelsen förhåller sig till yttrandefriheten som åtnjuter skydd enligt grundlagen och Europakonventionen. Inga större intrång får göras i masskommunikation än vad som är nödvändigt med hänsyn till yttrandefrihetens betydelse i en demokratisk rättsstat. Därmed uppfylls inte brottsrekvisitet direkt ens när någon framför rentav skarp kritik mot till exempel migrations- och utlänningspolitiken eller mot dem som ansvarar för den. Det är dock straffbart att hota, smäda eller förtala folkgrupper så att man kränker jämlikheten och människovärdet hos människor som hör till de grupper som avses i den ovannämnda bestämmelsen. Som ett typiskt straffbart förfarande kan enligt propositionen nämnas ”spridning av sådan information, sådana åsikter eller sådana andra meddelanden där våld mot eller diskriminering av en viss grupp betraktas som acceptabelt eller önskvärt eller där människor jämförs med djur, parasiter osv. eller generellt påstås vara kriminella eller ha mindre värde etc.”

Av hävd har det också ansetts att det krävs åtminstone en viss grad av effekt och allvarighet av yttrandena för att de ska kunna betraktas som sådan smädelse eller sådant förtal som det är fråga om vid hetsbrott. Yttrandena ska vara av ett sådant slag att de orsakar intolerans, förakt och rentav hat mot den folkgrupp de är riktade mot (HD 2012:58, punkt 39). Sådana yttranden bidrar till att skapa ett hatiskt klimat i samhället och utgör en risk för den allmänna ordningen och säkerheten.

I Mäenpääs anförande behandlas den islamska tron och särskilt muslimska asylsökande i ett negativt ljus. Mäenpää konstaterar som avslutning på sitt anförande följande: *Här i regeringsprogrammet finns det en bra skrivning. Det står så här: ”Bekämpningen av främmande arter effektiviseras både genom lagstiftning och genom ökad finansiering för förebyggande åtgärder.” Tyvärr står det här på fel ställe.*

Den skrivning i regeringsprogrammet som Mäenpää hänvisar till gäller åtgärder enligt jord- och skogsbruksministeriets hanteringsplan II för att bekämpa i EU:s förteckning över invasiva främmande arter avsedda växter och djur som har konstaterats hota naturens biologiska mångfald och därtill relaterade ekosystemtjänster som bidrar till människors välbefinnande.

Riksåklagaren

16.1.2020

Dnr 222/27/19

Hans yttrande måste därför betraktas som osakligt och förnedrande för muslimer och särskilt muslimska asylsökande.

Enligt de vedertagna värderingarna i det finländska samhället måste ett yttrande där en grupp människor jämförs med växter eller djur betraktas som osakligt, förnedrande och kränkande. Yttrandena diskriminerar gruppen i fråga och kränker jämlikheten och människovärdet hos de människor som hör till den. Dessutom orsakar yttrandena intolerans, förakt och kanske rentav hat mot de människor som utsätts för dem och som åtnjuter skydd mot diskriminering. I ärendet har det inte framkommit några omständigheter som skulle motivera yttrandefrihetsskydd för yttrandena.

Uppsåt

Enligt regeringens proposition och vedertagen rättspraxis räcker så kallat omständighetsuppsåt för att en handling ska vara straffbar som hets mot folkgrupp. Det betyder att gärningsmannen måste ha förstått, alltså hållit det för sannolikt, att yttrandena har karaktären av hot, förtal eller smädelse. Dessutom måste gärningsmannen ha förstått att yttrandena är så allvarliga att de kan orsaka diskriminering av människorna i fråga. Däremot krävs det inte för att rekvisitet ska uppfyllas att gärningsmannens uttryckliga avsikt är att orsaka en sådan följd (avsiktsuppsåt).

3.2 Processrättslig bedömning

Enligt ordalydelsen i 30 § 2 mom. i Finlands grundlag får en riksdagsledamot inte åtalas eller berövas sin frihet för åsikter som ledamoten yttrat i riksdagen eller för sitt beteende vid behandlingen av ett ärende, om inte riksdagen samtyckt till åtgärden genom ett beslut som har fattats med minst fem sjättedelar av de avgivna rösterna. Bestämmelsen tryggar riksdagsledamöternas handlingsfrihet. Det egentliga syftet med bestämmelsen är inte att allmänt taget försätta riksdagsledamöterna i en straffrättslig särställning i förhållande till andra medborgare, utan att skydda dem i deras egenskap av viktiga aktörer i det demokratiska systemet (Antero Jyränki och Jaakko Husa: Konstitutionell rätt. Talentum 2015, s. 153–154).

Enligt 1 kap. 6 § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål (BRL) ska åklagaren väcka åtal för ett misstänkt brott, om åklagaren finner att 1) brottet i lag har föreskrivits vara straffbart, 2) brottets åtalsrätt inte har preskriberats, och 3) det finns sannolika skäl för att den misstänkte är skyldig till brottet.

Enligt bestämmelsens 2 mom. får åklagaren dock med stöd av 7 eller 8 § eller någon annan motsvarande bestämmelse besluta att inte väcka åtal (åtalseftergift) även om det finns sannolika skäl till stöd för den

Riksåklagaren

16.1.2020

Dnr 222/27/19

misstänktes skuld och de övriga förutsättningarna enligt 1 mom. uppfylls. Åklagaren fattar i dessa fall ett beslut om åtalseftergift enligt prövning, där åklagaren konstaterar att gärningsmannen på sannolika skäl har gjort sig skyldig till brott men avstår från att vidta åtgärder för att väcka åtal på de grunder som anges i lagen. Sådana av prövning beroende grunder som avses i de ovannämnda bestämmelserna är till exempel att gärningen är ringa eller att rättegång och straff måste anses oskäliga med hänsyn till vissa omständigheter.

Enligt min tolkning skyddar 30 § 2 mom. i grundlagen riksdagsledamöterna inte bara mot åtal och en dom och ett straff som eventuellt följer på detta, utan också mot ett avgörande där åklagaren konstaterar att en ledamot på sannolika skäl har gjort sig skyldig till brott på grund av åsikter som ledamoten yttrat i riksdagen men avstår från att väcka åtal. Det krävs således samtycke av riksdagen både för att väcka åtal och för att besluta om åtalseftergift enligt prövning.

Vid bedömning av behovet av tillstånd bör man beakta det som i lagen om rättegång i brottmål (BRL) föreskrivs om åklagarens åtalsrätt.

I 1 kap. 2 § 2 mom. i BRL föreskrivs om förutsättningarna för att väcka åtal. I bestämmelsen hänvisas till 6 § 1 mom. Dessutom iakttas vad som föreskrivs om målsägandens åtalsbegäran och om andra särskilda förutsättningar för att väcka åtal. På motsvarande sätt ska åklagaren enligt 6 a § 1 mom. 3 punkten fatta beslut om åtalseftergift bland annat om målsäganden inte har framställt åtalsbegäran, eller någon annan i 2 § 2 mom. avsedd särskild förutsättning för att väcka åtal inte uppfylls, och sakens natur kräver ett särskilt beslut. I 6 § 2 mom. nämns inte dessa särskilda förutsättningar för att väcka åtal. De ovannämnda bestämmelserna måste dock tolkas så att åtalseftergift enligt prövning kräver att alla särskilda förutsättningar för att väcka åtal är uppfyllda. Ett åtalstillstånd enligt 30 § 2 mom. i grundlagen är en sådan särskild förutsättning för att väcka åtal som avses i 1 kap. 6 a § 1 mom. 3 punkten i BRL. Om de särskilda förutsättningarna för att väcka åtal inte är uppfyllda, fattas det beslut om åtalseftergift med stöd av den bestämmelsen i BRL, och det är inte möjligt att tillämpa bestämmelserna i 7 eller 8 § i BRL.

Med stöd av det som sägs ovan ber jag att riksdagen ger samtycke enligt 30 § 2 mom. i grundlagen till att ledamot Juha Mäenpää åtalas på grund av de åsikter han yttrade i riksdagen den 12 juni 2019. Ett eventuellt åtalstillstånd innehåller då riksdagens samtycke till ett avgörande där jag finner att Mäenpää

Riksåklagaren

Dnr 222/27/19

på sannolika skäl gjort sig skyldig till hetsbrott. Jag vill särskilt framhålla att även om riksdagen ger sitt samtycke, betyder detta ännu inte att jag väcker åtal mot Mäenpää. Om inte riksdagen ger sitt samtycke, kommer jag att fatta ett beslut om åtalseftergift på grund av att det saknas åtalsrätt.

Riksåklagare

Raija Toiviainen

Statsåklagare

Anu Mantila

BILAGOR Förundersökningsprotokoll 5500/R/37344/19 och 5500/R/37344/19 Bilaga 1